

Utredning: kommunalt krisstöd i Norrtälje kommun

Bakgrund och syfte

Det kommunala krisstödet, tidigare POSOM (psykologiskt och socialt omhändertagande) är en del av kommunens civila försvar och trygghetsskapande arbete. Vid extraordinära händelser har det kommunala krisstödet till uppgift att ge krisstöd till de drabbade när den ordinarie linjeorganisationen inte räcker till. Det har under en längre tid saknats styrande dokument och politiska beslut kring ansvarsfördelningen för det kommunala krisstödet. Historiskt har en förväntan funnits på socialnämnden att samordna och hantera händelser som föranleder behov av krisstöd. För att bedriva ett fungerande krisstöd behövs resurser och finansiering samt planer och rutiner för hur arbetet ska gå till både innan, under och efter en kris.

Enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) har kommunen det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver.¹ Denna bestämmelse innebär att individer har rätt att vända sig till socialtjänsten även i krissituationer och att socialtjänsten har en skyldighet att agera när andra insatser saknas eller inte är tillräckliga. Det yttersta ansvaret innebär dock inte att socialtjänsten är den aktör inom kommunen som i första hand ansvarar för att hantera och leda krishändelser. I stället har socialtjänsten en kompletterande och stödjande roll, ofta i samverkan med andra aktörer såsom räddningstjänst, hälso- och sjukvård samt regionala och statliga myndigheter.² Socialtjänstens ansvarar framförallt när det gäller att ge psykosocialt stöd samt att tillgodose grundläggande behov hos särskilt utsatta individer under och efter en krissituation.³

Enligt tjänsteutlåtande *Beslut om revidering av reglementen för Norrtälje kommuns nämnder - reviderat tjänsteutlåtande*, KS 2024-1512 ska Socialnämnden ge förslag på en lämplig organisation för det kommunala krisstödet. Vidare ska socialnämnden ge förslag på nedan punkter:

---

¹ Socialtjänstlagen (2001:453), 2 kap. 1 §.

² Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), *Vägledning för kommunens krisberedskap*, 2020.

³ Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), *Socialtjänstens roll i krisberedskapen*, 2019.

- Ta fram förslag på styrande dokument för att tydliggöra ansvaret för det kommunala krisstödet innan, under och efter en inträffad kris eller extraordinär händelse.
- Ge förslag på lämplig ansvarsfördelning inom kommunkoncernen, mandatfördelning samt vilka ekonomiska resurser som krävs.

Socialnämndens förslag ska sedan hemställas till kommunfullmäktige för beslut. Denna utredning syftar till att ge förslag till en lämplig organisation för det kommunala krisstödet baserat på ovan frågeställning.

Lagrum

Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH)

I LEH framgår det att kommuner ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred. Därigenom ska kommunerna också uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar.

Socialtjänstlag (2001:453)

Enligt 2 kap 1§ svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.

Syftet med kommunalt krisstöd

Kommunalt krisstöd är en central del av det civila försvaret. Syftet med är att stärka motståndskraften hos människor som drabbats av en allvarlig händelse, det vill säga hjälpa människor att hantera och återhämta sig från kriser och undvika långvariga besvär. Krisstödet kan vara både praktiskt (exempelvis hjälp att kontakta vårdgivare, försäkringsbolag) och psykosocialt (exempelvis lugnande och trygghetsskapande). Förmågan att bedriva kommunalt krisstöd på ett effektivt sätt vid en allvarlig händelse är också avgörande för att bygga förtroende för kommunen då det skapar trygghet och tillit. Kommunalt krisstöd är således viktigt både för kommuninvånarnas välmående och för samhällets förmåga att återhämta sig efter en kris. För detta krävs en effektiv organisation kring det kommunala krisstödet. Det finns dock flera utmaningar som nämns nedan.

Identifierade behov och utmaningar

- **Samordning och ansvarsfördelning:** för att bedriva ett effektivt kommunalt krisstöd krävs en tydlig ansvarsfördelning mellan Norrtälje kommuns olika förvaltningar och aktörer, inklusive mandat att fatta beslut. Det kommunala krisstödet ledningsgrupp behöver snabbt kunna fatta beslut och omfördela resurser vid behov. Vidare behövs en beredskap för

arbetet i form av en upprättad plan för hur arbetet ska bedrivas, utrustning för att bedriva insatser och ett effektivt sätt att kommunicera vid inträffade händelser.

- **Personella resurser:** det krävs personella resurser för att bedriva det kommunala krisstödet, samt en fungerande samverkan med frivilligorganisationer och civilsamhället för att stärka stödet. Ansvariga för kommunalt krisstöd behöver se till att krisstöd tillgängliggörs alla invånare med behov, inklusive personer med funktionsvariationer, språkliga barriärer eller andra särskilda behov. Det behöver finnas möjlighet att ge stöd till särskilt utsatta grupper, såsom barn och äldre. För att säkerställa detta behövs resurspersoner från flera verksamheter inom kommunen, inklusive Sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON). Utan en effektiv samverkan mellan förvaltningarna riskerar krisstödet att bli splittrat och ineffektivt.
- **Övning:** Övning och kompetensutveckling behöver genomföras regelbundet för att upprätthålla en god förmåga inom krisstödsorganisationen.

Åtgärdsförslag: organisation för kommunalt krisstöd

I planen för kommunalt krisstöd (bilaga 1) föreslås en organisation och ansvarsfördelning inklusive mandat för det kommunala krisstödet.

Social insatschef

Organisationen föreslås samordnas av socialförvaltningen och ledas av en social insatschef som är anställd inom socialförvaltningen. Den sociala insatschefen beslutar om att sammankalla och att avsluta social krisledningsgrupp. Vidare planerar och genomför social insatschef utbildningar och övningar tillsammans med samordnare för kommunala krisstödet.

Social krisledningsgrupp

Den sociala krisledningsgruppen sammankallas för att leda de sociala insatserna vid allvarliga händelser av den omfattningen att kommunens ordinarie linjeorganisation inte räcker till genom att ta fram aktuella lägesbilder och lämpliga åtgärder som akuell händelse kräver. Den sociala krisledningsgruppen består av social insatschef eller dennes ersättare, räddningschef eller dennes

ersättare, förvaltningsdirektör för barn- och utbildningskontoret eller dennes ersättare, samordnare för det kommunala krisstödet, kommunikationschef eller dennes ersättare, avdelningschef KSON eller dennes ersättare, polismyndigheten, PKL-ledare och en representant från Svenska Kyrkan.

Samordnare kommunalt krisstöd

Samordnare för kommunalt krisstöd ingår i den sociala krisledningsgruppen. Samordnaren ansvarar för sammankallning av stödpersoner, att stödinsatser startas upp och avslutas samt uppföljning med stödpersoner. Vid uppstart av stödinsats ansvarar samordnaren för att vid behov utse en stödgruppsledare. Vid en aktivering av det kommunala krisstödet ansvarar samordnaren för dokumentation och rapporterar till social insatschef. Samordnaren och social insatschef planerar och genomför utbildning och övning för det kommunala krisstödet.

Stödgruppsledare

Stödgruppsledaren är en länk mellan samordnare och stödpersonerna och utses vid behov av samordnaren inför uppstart av krisstödsinsats. Stödgruppsledaren arbetsleder, säkerställer avlösning vid behov och fördelar arbetet under pågående insats samt rapporterar och dokumenterar till samordnare.

Stöd- och resurspersoner

Stöd och resurspersoner rekryteras från Socialförvaltningen, Barn och utbildningsförvaltningen, KSON, Svenska kyrkan samt från Räddningstjänsten. Svenska Kyrkan ansvarar för att rekrytera stöd- och resurspersoner utifrån personlig lämplighet och deras reella möjligheter att delta i verksamheten. Stödpersoner ansvarar för att vid en krisstödsinsats ge psykologiskt och socialt stöd till drabbade och vid behov hänvisa personer vidare till lämpliga vårdgivare. Krisstöd innebär inte en behandlade insats utan att lyssna och ge trygghet samt vid behov informera och hänvisa till vidare vård.

Aktivering av det kommunala krisstödet

Det är tjänsteperson i beredskap (Tib) som tar emot och hanterar förfrågningar om aktivering av social krisledningsgrupp, denne kontaktar social insatschef för bedömning kring om social krisledningsgrupp ska aktiveras. Händelsenivåer för stöd i bedömningen finns framtagna (bilaga 2).

Resurser och finansiering

För att bedriva kommunalt krisstöd krävs finansiering som innefattar kostnader för personal, planering, tillgång till lämpliga lokaler, utbildning, övning samt annat nödvändigt material. Hur många stödpersoner som det kommunala krisstödet kräver kommer variera beroende på omfattningen av en kris eller allvarlig händelse. Det finns också behov av kompetens för att möta individer med särskilda behov, varför resurspersoner från flera förvaltningar, inklusive KSON, behöver ingå i krisstödsorganisationen samt ett förtydligande gällande lönekostnader vid ett aktiverat läge. Bedömningen är att det kommunala krisstödet behöver ha beredskap för att ha krisstödet aktiverat i minst 48 timmar.

För att stärka kommunens förmåga att snabbt och effektivt hantera kriser föreslås inrättandet av en särskild krisstöds-kassa under Socialförvaltningens ansvar. Krisstöds-kassan ska syfta till att säkerställa att nödvändiga resurser finns tillgängliga för att stödja invånare och personal vid krishändelser. Exakt storlek på budgetramen för krisstöds-kassan behöver utredas vidare och anpassas till vilken ambitionsnivå kommunen har för sitt krisstöd – en högre ambitionsnivå förutsätter större satsningar på exempelvis utbildning, samordning och beredskap. Genom att etablera en krisstöds-kassa säkerställs att kompetens, rutiner och resurser samlas och kan aktiveras utan fördröjning vid allvarliga händelser.

Bilagor

Bilaga 1 Plan för Norrtälje kommuns kommunala krisstöd

Bilaga 2 Beslutsstöd om lämplig organisation för hantering av psykosocialt omhändertagande

Bilaga 3 Fyrfältare, beslutsstöd lägesbild

Bilaga 4 Prioritera lägesbild